

**ТАРАНЧЕНКО Оксана Миколаївна**

*д. пед. н., головний науковий співробітник  
Інститут спеціальної педагогіки та психології  
ім. М. Ярмаченка НАПН України, м. Київ*

## **ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО КЛАСТЕРУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ**

Війна, в якій Україна перебуває сьогодні, а також породжені нею тяжкі наслідки, вже сьогодні спонукають до окреслення орієнтирів для відновлення і трансформації системи освіти дітей з ООП, до пошуків найоптимальніших рішень, зважаючи на низку складних питань, що будуть нагальними упродовж певного часу (і нині, і в повоєнний період). Очевидними вбачаються специфічні зміни, які можуть застосовуватися у процесі реалізації реформ, розпочатих ще до війни (зокрема НУШ, впровадження інклюзії, забезпечення безбар'єрності тощо), що дасть змогу продовжувати якісні трансформації освітнього простору в нашій країні та модернізацію окремих освітніх сегментів (як от системи освіти осіб з ООП). На позначення змін, що спрямовуватимуться на безпосереднє підвищення ефективності функціонування всієї системи, доречно скористатися терміном «реструктуризація». Характерною ознакою таких специфічних змін є можливість їх точкового застосовування (в окремих закладах, окремих містах чи регіонах). Відмінності залежатимуть від конкретного місцевого контексту, втім вони не змінюватимуть стратегічний курс галузі.

Зокрема, слід наголосити на необхідності переосмислення і переформатування кластеру освітніх технологій соціокультурного перетворення. Нагадаймо, що їх глобальна мета полягає в перетворенні освітньої системи на структуру, що постійно навчається/якісно змінюється, здатну застосовувати/продукувати нові знання. Це можна вважати невід'ємною складовою функціонування кожної системи в постмодерністському суспільстві, а надто освітньої, як надважливого соціального інституту держави. Йдеться загалом про плекання здатності суспільства до самооновлення. Тобто суспільство (громадяни індивідуально і колективно) мають бути спроможними здійснювати якісні зміни (в своєму житті, життя спільноти – на мікро і макрорівнях) в контексті глобальних, полікультурних і динамічних трансформацій людства. Якщо звужити фокус, то освітня система має прагнути змінити життя учнів, плекаючи в них Людину, здатну жити і продуктивно працювати в суспільстві, яке стає дедалі динамічнішим і складнішим, збалансовано поєднуючи опіку і компетентність, рівність всіх і винятковість кожного.

Сучасна парадигма в освіті дітей з особливими потребами орієнтована на визнання автономності кожної особистості та розвиток у неї суб'єктних начал. Саме це має обумовлювати світоглядні трансформації в освіті осіб з ООП. Насамперед – це визнання індивідуальної цінності та значущості кожної дитини з ООП. Втім, слід зазначити, що в педагогічній практиці дитина з особливими потребами в освітньому середовищі подекуди ще й досі сприймається з філантропічними установками, що необхідно долати через ретельну рефлексію.

Для поширення інклюзивної навчальної практики необхідні трансформаційні зміни: на рівні усталення нових ціннісних орієнтацій; встановлення нового інклюзивного менеджменту; переосмислення ролей всіх суб'єктів освітнього процесу; реорганізації системи механізмів надання послуг підтримки тощо, внаслідок чого кожен освітній заклад має стати комфортним навчальним середовищем для кожної дитини.

Саме в такому напрямі слід здійснювати системно-еволюційні зміни, щоб інклюзивна форма навчання розвивалася в подальшому під впливом аксіологічних змістовних трансформацій. Йдеться про певні морально-ціннісні норми як основи для розвитку освіти дітей з ООП (збалансована емпатія і збереження автономності). В ідеалі трансформації мають привести всіх учасників до беззастережного дотримання морально-етичних норм; визнання цінності кожної дитини, незалежно від її особливостей або відмінностей; прийняття і підтримки права дітей відкрито проявляти соціальне, культурне та ін. розмаїття у всіх аспектах освітньої діяльності та життєдіяльності у всіх аспектах.

Закономірно, що втілення інклюзивної парадигми, як поетапний процес взаємообумовлених трансформацій, пов'язане з комплексом змін на всіх щаблях освітньої системи. Саме таке багатовекторне бачення впровадження інклюзивного навчання, як системи цільових установок, відповідних норм, специфічних навчальних та інших технологій та ін., простежується на сучасному етапі в теоретичних розробках і практичній діяльності вчених і педагогів України.

Українські вчені та педагоги упродовж двадцятирічної трансформаційної діяльності переконалися, що для поширення інклюзивної навчальної практики необхідні були кардинальні зміни на рівні прийняття нових ціннісних орієнтацій, встановлення по всій освітній вертикалі нових інклюзивних прагнень, переосмислення ролей всіх суб'єктів освітнього процесу, реорганізації системи механізмів надання послуг підтримки та ін.

Реалізація інклюзивної парадигми в навчальній практиці має ґрунтуватися на комплексній переорієнтації всієї системи освіти з формуванням якісно нового розуміння суті навчання і розвитку кожної дитини (незалежно від наявності будь-яких особливостей), яка є насамперед особистістю, що формується під впливом комплексу факторів соціального середовища.

Беручи до уваги досвід низки країн, що долали кризові періоди, а також специфічні виклики, породжені війною в Україні, варто сфокусувати увагу на тих позиціях, що можуть розглядатися у фокусі реструктуризації в галузі освіти дітей з ООП: опора на потенціал власної національної культури; висока кваліфікація педагогів – головний пріоритет; «навчання впродовж життя» – необхідність та реалії нової доби; скорочення дистанції «нова ідея – нова практика»; інтерактивні комунікаційні технології – обов'язковий вектор; вибудовування реалістичного бачення стосовно того, що мають знати і вміти учні в епохі глобальних викликів; внесення відповідних змін у програми та стратегії викладання; впровадження у практику універсального дизайну у навчанні; впровадження програм «батьківської освіти», «психологічної самопомоги» тощо. Всі ці аспекти

можуть стати орієнтирами на шляху реструктуризації освітнього середовища як зараз у воєнний час, так і упродовж відновлення галузі у повоєнний період.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Гуманізація освітнього простору спеціальної та інклюзивної освіти : теорія і практика : колект. монографія / Е. А. Данілавичюте, С. П. Миронова, Н. Г. Пахомова, О. М. Таранченко [та ін.]; за наук. ред. А. А. Колупаєвої, І. М. Дичківської. Рівне : Волинські обереги, 2020. 364 с. С. 23-36.

2. Фулан М. Сила змін. Вимірювання глибинних освітніх реформ. Львів : Літопис, 2000. 269 с.

***ТВЕРДОХЛІБ Анна Артурівна***

*студентка,*

*НТУ «Дніпровська політехніка»*

***Науковий керівник: Тарасова Н. Ю.***

*к. філос. н., доц., доцент кафедри філософії і педагогіки*

*НТУ «Дніпровська політехніка»*

### **ЧОГО ПОТРЕБУЄ КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ?**

Здобуття освіти в Україні має багато скритих викликів для здобувача. Заклади вищої освіти повинні сприяти та забезпечувати підготовку студентів до роботи в умовах сучасного ринку праці, забезпечувати їхню готовність до швидких змін у технологіях та інноваціях, тенденціях, підвищення міжкультурної компетентності, а також розвиток навичок, необхідних для взаємодії зі спільнотами та інституціями місцевої культурної спільноти. [1, 2].

Підготовка фахівців в культурологічній галузі забезпечує розвиток культури нації та сприяє її інтеграції в європейський та світовий культурний простір, що для нас є вкрай важливим. Бо багато років для світового культурного арт-простору України, як країни зі стабільним розвитком, гідного мистецького контенту не вистачало. Ми для Заходу були невидимі. Задача культурологів в сучасних умовах зробити українських митців/мистецтво/контент максимально представленими на західні країни, західному глядачеві. Для цього потрібно бути максимально залученими в контекст культурологічного простору, тих країн, які задають умови та напрям для розвитку всіх інших, таких як США, Велика Британія, Японія, Корея, тощо.

Культурологічна вища освіта має ті самі проблеми, як й інші напрями підготовки спеціалістів. Адаптація до умов сучасності має бути головним пріоритетом в стратегії розвитку освітніх програм.

Вона передбачає такі складові:

- розвиток навичок використання технологій;
- взаємодія зі спільнотами та інституціями;
- підвищення міжкультурної компетентності;
- формування компетенцій з практичним застосуванням навичок;
- підвищення мовних і риторичних компетенцій;